

Зоряна ГРАБОВСЬКА,
заступник директора з виховної роботи

*Тернопільський академічний ліцей
«Українська гімназія» ім. І. Франка
Тернопільської міської ради (м. Тернопіль)*

РОЛЬ МУЗЕЮ ІСТОРІЇ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ЦІНІСНО-ОСОБИСТІСНИХ ОРІЄНТИРІВ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Сучасні соціально-економічні зміни та перетворення в державі, широкомасштабна війна, розв'язана росією проти України, реформування загальної середньої освіти – «Нова українська школа» диктують якісно нові вимоги до організації освітнього процесу, формування ціннісно-особистісних орієнтирів учнівської молоді.

У матеріалах Міністерства освіти і науки України визначено перелік ціннісних орієнтирів сучасної української школи (гідність, рівність, справедливість, толерантність, турбота, чесність, довіра, верховенство права, нетерпимість до корупції та фаворитизму, патріотизм, лідерство та самореалізація, соціальна відповідальність, еколого-етична цінність) та виокремлено основні підходи для ефективного їх впровадження [5]. Але тільки коректна інтерпретація тих чи інших цінностей педагогами, сприятливе освітнє середовище можуть стати основою виховання та розвитку соціально активної творчої особистості, яка вміє фокусувати увагу на проблемі, бути патріотом, інноватором, демократом, конструктивно, критично та креативно мислити, приймати продумані рішення та брати за них відповідальність, вміти спілкуватися з іншими людьми, а також комфортно почуватися в колективі та прагнути бути корисним суспільству.

Одним із засобів формування ціннісно-особистісних орієнтирів учнівської молоді є музеї історії закладу освіти.

У Тернопільському академічному ліцеї «Українська гімназія» ім. І. Франка музей історії «Витоки» функціонує з 1995 р. У 2001 р. експозиції музею було суттєво доповнено та оформлено нові.

Основу експозиції становлять матеріали (документи, спогади, фотографії, оригінальні речі різних років тощо), зібрані за допомогою колективу вчителів, колишніх випускників та старожилів нашого міста та розміщені за розділами:

- «Початок гімназійної освіти в Тернополі (1820–1898 рр.)»,
- «Українська державна гімназія (1898–1930 рр.)»,
- «Гімназія товариства «Рідна школа» (1921–1939 рр.)»,
- «Державна гімназія (1941–1944 рр.)»,
- «Боротьба з окупантами (1938–1950 рр.)»,
- «Середня школа № 1 (1939–1991 рр.)»,
- «Фізико-математична гімназія ім. І.Франка (1991–1996 рр.)»,
- «Українська гімназія ім. І.Франка (1996–2023 рр.)».

У 2014 р. як продовження експозиції було відкрито кімнату-музей СШ № 1, а в 2016 р. – кімнату-музей «Літературне Тернопілля». До складу музею також входить «Франкова світлиця», відкрита ще в 1977 р.

Музейна експозиція відображає різні віхи діяльності одного з найстаріших і найславніших закладів освіти Тернопільського краю, що дає змогу формувати ціннісні орієнтири ліцеїстів як через усвідомлення особливостей певного періоду його функціонування, так і через виховання на прикладах його видатних випускників. Це, зокрема, видатний фізик і перекладач Біблії на українську мову Іван Пулюй, хімік-винахідник Іван Горбачевський, юрист Станіслав Дністрянянський, композитор Денис Січинський, громадський діяч Олександр Барвінський, що навчалися в Тернопільській державній гімназії з польською мовою навчання, відкритій ще у 1848 р.; Патріарх греко-католицької церкви Йосиф Сліпий, голова проводу ОУН Ярослав Стецько, видатний режисер і реформатор театру Лесь Курбас, фізик-оптик Олександр Смакула, письменник Роман Завадович – випускники Української державної гімназії (1898–1930 рр.); герої нашого часу – Герой України Юрій Горайський, Андрій Питак, Павло Матлашевський, Віталій Сусленко, Мирослав Сидір, Ярослав Марків, Юрій Мазур, Сергій Заблоцький, Руслан Зазуляк, Тарас Щирба, Богдан Шевчук, Тарас Польний, що полягли в боротьбі за волю України впродовж 2014–2024 рр. та ін.

Їхні життя і діяльність – втілення найкращих особистісних якостей: гідності, рівності, справедливості, турботи, чесності, патріотизму, лідерства та самореалізації, соціальної відповідальності, – тому є взірцем для наслідування для сучасної учнівської молоді.

У музеї систематично проводиться різноманітна робота, яка також сприяє формуванню ціннісних пріоритетів ліцеїстів. Зокрема це:

- збір і зберігання матеріалів, що ілюструють історію Тернопільського академічного ліцею «Українська гімназія» ім. І. Франка (щоб допомогти у зборі інформації, усі класи отримували пошукові завдання з певного періоду історії закладу освіти та життя і діяльності його випускників, вчителів й усі матеріали передавали в музей);
- співпраця з профільними музеями Тернопільщини (обласним краєзнавчим музеєм, музейно-меморіальним комплексом «Рідна хата» Патріарха Йосифа Сліпого в с. Заздрість, меморіальним музеєм-садибою Леся Курбаса в с. Старий Скалат, бібліотекою-музеєм «Літературне Тернопілля» в м. Тернополі) та Тернопільським обласним архівом;
- створення та поповнення експозицій та виставок;
- використання експозицій музею в освітньому процесі та науково-дослідницькій роботі ліцеїстів;
- проведення екскурсій для учнів ліцею та гостей як оглядових, так і тематичних: «Видатні випускники закладу освіти», «Перша школа! Дитинство крилате! І чарівної юності дні!», «Вони загинули за Україну», «Митці Тернопільщини – вихідці з Української гімназії», «Ліцей у плині літ», «Духовні поводири нашого краю» тощо;
- зустрічі з випускниками різних років;
- різноманітні заходи, присвячені колишнім учням, вечори пам'яті вчителів середньої школи № 1: Бабада Р. А., Гайди А. І., Сенишина Я. І., Кріля М. М., Слюзар Г. Р. та інших;
- догляд за могилами померлих учителів;
- активна участь у заходах, пов'язаних з історією закладу освіти, що проводяться на міському та обласному рівнях.

З метою популяризації музейної експозиції ліцеїсти готують доповіді, реферати, повідомлення і виступають з ними на засіданнях секцій МАН України та різноманітних конференціях.

Так 17 лютого 2011 р. на базі музею відбулася міська конференція, присвячена 100-річчю закінчення Тернопільської гімназії Патріархом Йосифом Сліпим, 25 листопада 2014 р. було представлено пошукові роботи «Тернопільська Українська гімназія ім. І. Франка – кузня національної інтелігенції» та «Навчально-виховна діяльність в Тернопільській Українській гімназії ім. І. Франка як основа формування

патріотичної інтелігенції краю» на обласній науково-практичній конференції «Гімназії Галичини – світочі науки і прогресу» в м. Тербовля, а 25 лютого 2020 р. – доповідь «Нагуєвичі в житті і творчості І. Франка» на обласній науково-практичній конференції закладів, що носять ім'я І. Франка, в м. Кременець. У 2024 р. ліцеїсти успішно виступили на I-му Регіональному літературному конкурсі «Нескорені». Україна, Патріарх Йосиф і Я», оголошеному Представництвом Релігійного Товариства Українців Католиків США «Свята Софія» в Україні, здобувши перемогу в номінації «есе» та ставши лауреатами в номінації «декламація».

Отже, музей історії закладу може стати справжнім осередком освіти й виховання учнівської молоді, який сприяє формуванню в неї національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу, свободи вибору, лідерських якостей, прагнення до самореалізації, толерантності, гідності, тощо, забезпеченню духовної єдності поколінь.

Адже як сказав випускник Тернопільської гімназії Патріарх Йосиф Сліпий: «Пам'ятайте, що нарід, який не знає або згубив знання свого минулого з його духовними скарбами, вмирає і зникає з землі» [2].

Список використаних джерел:

1. Грабовська З. Я., Грабовська О. М. Історія гімназії. Тернопіль : ПП «Вектор». 2015. 63 с.
2. Заповіт Патріарха Йосифа Сліпого. 27 с. URL: <https://ugcc.fr/wp-content/uploads/2017/03/zapovit-patriarkha-yosyfa.pdf> (дата звернення: 10.10.2024)
3. Тернопільський енциклопедичний словник / редкол.: Г. Яворський та ін. Тернопіль : Видавничо-поліграфічний комбінат «Збруч». 2004. Т. 14.
4. Бойцун Л. Тернопіль у плінні літ: історико-краєзнавчі замальовки. Тернопіль : Джура, 2003. 391 с.
5. Ціннісні орієнтири сучасної української школи методичні рекомендації. Київ : Міністерство освіти і науки України. 2019. 63 с.
6. Шляхами Золотого Поділля. *Регіональний історично-мемуарний збірник Тернопільщини* : у 3-х томах. Філядельфія : ПА, 1983. Т. 1–3.
7. Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898–1998: до сторіччя заснування / за ред. С. Яреми. Тернопіль – Львів, 1998. 731 с.